

فلسفه اربعین حسینی؛ زیارت و پیاده روی

محقق: خان محک فاطمه امانت حسین

چکیده

تحقیق حاضر با عنوان فلسفه اربعین حسینی زیارت و پیاده روی با هدف ترویج سنت حسنه زیارت حضرت اباعبدالله (علیه السلام) و رمز گشایی از ارتباط اربعین با ظهور امام عصر (ارواحنا فداه) به نگارش در آمده است. در بخشی از این تحقیق، با تمسک به آیات شریفه و سنت و سیره معصومین (علیهم السلام) مشروعیت و مطلوبیت زیارت به اثبات رسیده است چنانچه در بخش دیگری از این تحقیق نیز به بیان تاریخچه زیارت اربعین پرداخته شده است و بخشی دیگر از کلام اهل سنت برای تایید مطلب استفاده شده است و پاسخ به شبهات در باره اربعین زیارت و پیاده روی آن بخش دیگر این تحقیق است.

کلید واژه: اربعین، زیارت، فلسفه زیارت، پیاده روی

مقدمه

این مقاله درباره پیاده روی روز اربعین و اهمیت و جایگاه آن در بین مسلمین است. اربعین حسینی چهلمین روز پس از شهادت امام حسین (علیه السلام) در روز عاشورای سال ۶۱ است که با ۲۰ صفر مصادف است. بر اساس برخی از نقل ها اسرای کربلا روز ۲۰ صفر سال ۶۱ قمری در بازگشت از شام برای زیارت مدفن امام حسین (علیه السلام) به کربلا رفتند " البته گروهی از علما همچون شیخ مفید و شیخ طوسی تصریح کرده اند که اسرا در بازگشت از شام به مدینه رفتند . همچنین جابر بن عبدالله انصاری در این روز به عنوان اولین زائر بر سر مزار امام حسین (علیه السلام) حاضر شده است.

زیارت اربعین از اعمال خاص این روز است و بنابر روایتی از امام حسن عسکری (علیه السلام) از نشانه های مومن دانسته شده است. در روز اربعین زیارت امام حسین (علیه السلام) مستحب است. اعتبار اربعین حسین (علیه

السلام) از قدیم الایام میان شیعیان و در تقویم تاریخی وفاداران به امام حسین(علیه السلام) شناخته شده بوده است.

حضرت آیت الله خامنه ای درباره توصیف اربعین فرموده اند: این حرکت پیاده روی به سمت امام حسین(علیه السلام) این حرکت عشق و ایمان است. هم در آن ایمان و اعتقاد قلبی و باور های راستین تحریک کننده و عمل کننده است. هم عشق و محبت. تفکر اهل بیت و تفکر شیعی همین جور است از عقل و عاطفه ترکیبی است از ایمان و عشق ترکیب این دو. این حرکت از سویی ریشه در باور های اعتقادی شیعیان و مفهوم ارزشمند زیارت) دارد و از سوی دیگر در شرایط کنونی جهان اسلام بزرگترین گردهایی مسلمان و به ویژه شیعیان است. این تحقیق در نظر دارد با استفاده از کلام وحی، قول و سیره معصومین(علیهم السلام)، کلام بزرگان دین، استدلال به کلام مخالفین و پاسخ به شبهات، در اثبات اساس زیارت اربعین و پیادروی برای اربعین و مسائل مرتبط با آن دو سخن بگوید.

ابتدا به تبیین مفاهیم و بیان موضوع می پردازد و سپس به آیات شریفه و سنت معصومین(علیهم السلام) برای اثبات مشروعیت و فضیلت زیارت اربعین تمسک می کند در ادامه کلماتی از مخالفین را برای تایید مطلب می آورد.

برای تکمیل بحث به کلام بزرگان دین و سیره آنها می پردازد و با پاسخ دادن به شبهات پیرامون زیارت اربعین و پیاده روی در آن، مطالب خود را به پایان می رساند.

امید است صاحب زیارت حضرت اباعبدالله الحسین(علیه السلام) نگاه محبت آمیز خود را از ما دریغ ندارد و رهروان راه حق از این اندوخته بسیار ناچیز استفاده کرده و ما را در دعاهایشان مورد لطف قرار دهند.

المودة فی القربی

عزاداری بر سیدالشهداء امام حسین(علیه السلام) مصداق مودت فی القربی است که مزد رسالت است. در قرآن مجید آمده است: بگو اجری بر رسالت از شما طلب نمی کنم مگر دوستی اهل بیتم^۱. دوستی نشانه دارد. دوست در شادی دوستش شاد است و در اندویش اندوهگین است. در روایتی از حضرت امیرالمومنین(علیه السلام) آمده است: خداوند متعال ما را از میان بندگان خویش برگزید و برای ما پیروانی انتخاب نمود که همواره

^۱سوره شوری؛ ۲۳

در شادی و غم ما شریک اند و با مال و جانشان به یاری ما می شتابند، آنان از مایند و بسوی ما خواهند آمد. حضرت امام رضا(علیه السلام) به پسرش شیب فرمود: اگر دوست داری که همنشین ما در بهشت باشی در غم و اندوه ما اندوهناک و در شادی ما شادمان باش و ولایت ما را بپذیرید چه آنکه اگر کسی سنگی را دوست بدارد روز قیامت با آن محشور می گردد.

اشکی که در مجالس عزای ابی عبدالله ریخته می شود نماد خالص ترین ابزار عشق به سالار شهیدان همانکه پیامبر اعظم(صل الله علیه و آله) فرمود: حسین(علیه السلام) از من است و من از حسینم(علیه السلام) می باشد. پیام این اشک اینست که حسین(علیه السلام) جان آنقدر ترا دوست دارم که هیچ چیز جز این قطره زلال اشک نمی تواند آنرا به تصویر بکشد، قلم نمی تواند| هنر نمی تواند| فقط اشک می تواند. این اشک، پیوند هدفی هم دارد. اصولاً گریه و جریان قطره های اشک که در پیچه قلب آدمی است چهار گونه است:

(۱): گریه های شوق: گریه مادری که از دیدن فرزند دلبنده گمشده خویش پس از چندین سال سر داده می شود، این گریه شوق است.

(۲): گریه های عاطفی: اشکی که به هنگام مشاهده منظره کودک یتیمی که در آغوش مادر در یک شب سرد زمستانی از فراق پدر جان می دهد از چشم جاری می شود گریه عاطفی هست.

(۳): گریه پیوند هدف: گاهی قطره های اشک پیام آور هدف هاست آنها که می خواهند بگویند: با مرام امام حسین(علیه السلام) همراه و با هدف او هماهنگ و پیرو مکتب او هستیم. ممکن است این کار را با دادن شعار آتشین، با سرودن اشعار و حماسه ها ابزار دارند، اما گاهی ممکن هست آنها ساخته گی باشد ولی آن کس که احیانا با شنیدن این حادثه جانسوز قطره اشکی از درون دل بیرون می فرستد صادقانه ترین حقیقت را بیان می کند. این قطره اشک اعلان وفاداری به اهداف مقدس یاران امام حسین(علیه السلام) و پیوند دل و جان با آنهاست، اعلان جنگ بابت پرستی و ظلم و ستم، اعلان بیزاری از آلودگی هاست.

(۴): گریه ذلت و شکست: گریه افراد ضعیف و نا توانی که از رسیدن به اهداف خود و امانده اند و روح و شهادتی برای پیش رفت در خود نمی بینند می نشینند و عاجزانه گریه سر می دهند. گریه در عزای سالار

شهیدان از این گریه بدور است و حاشا که چنین گریه ای در شان ساحت مقدس ابی عبدالله الحسین (علیه السلام) باشد که او امام عزیزان تاریخ است.^۲

زیارت و عزاداری در گفتار و رفتار معصومین (علیهم السلام)

سیرو سنت قولی و فعلی معصومین (علیه السلام) بر برپایی عزاداری ابی عبدالله (علیه السلام) به عنوان یکی از راههای احیاء نهضت ابی عبدالله الحسین (علیه السلام) بوده است. هم سفارش به عزاداری بر سالار شهیدان داشتند هم خود مجلس عزا بر پا می کردند. امامان شیعه برای حفظ مکتب، روشهایی مختلفی داشتند روشی که پس از شهادت سیدالشهداء (علیه السلام) به عنوان روش راهبردی استراتژیک بود احیاء نهضت ابی عبدالله (علیه السلام) بود با روشهای مختلف:

(الف): دعوت شاعران به سرودن شعر در عزاداری ابی عبدالله (علیه السلام).

(ب): سفارش به زیارت سالار شهیدان (علیه السلام).

(ج): تاکید بر استحباب سجده بر تربت امام حسین (علیه السلام).

(د): استحباب گریستن و گریاندن و حالت گریه کننده به خود گرفتن در عزای امام حسین (علیه السلام).

(ه): دعوت به برپایی مجلس عزا برای امام حسین (علیه السلام) و بر پا داشتن مراسم عزای حضرت از سوی خود آنان.^۳

زیارت سیدالشهداء (علیه السلام) و عزاداری برای ایشان و ریشه قرآنی آن اینک که مشروعیت اصل عزاداری اثبات شد می گوئیم که عزاداری بر سالار شهیدان ابی عبدالله (علیه السلام) نه تنها جایز بلکه برپایی آن یک ارزش بزرگ است به دلایل زیر:

تعظیم شعائر: عزاداری بر امام حسین (علیه السلام) مصداق بارز تعظیم شعائر است. شعائر به معنای علامت و نشانه است، شعائر الله یعنی نشانه های الهی؛ نهضت سیدالشهداء (علیه السلام) از شعائر بی تردید دین است. این نهضت بود که دین را پر آوازه کرد و تا قیامت دین و امدار سالار شهیدان است. بنابر این عزاداری بر سیدالشهداء بزرگداشت شعائر دین است.

^۲ بحارالانوار؛ ج ۴۴ ص ۲۸۷؛ باب ثواب البكاء علی مصیبتة الحسین (ع)
^۳ کتاب اربعین؛ مؤلف، محمد علی ارزیده، چاپ بهار ۱۳۹۷ ناشر انتشارات شغیعی.

قرآن تعظیم شعائر الهی را از نشانه های تقوای دل می داند ((ومن یعظم شعائر الله فانها من تقوی القلوب)) آن کسی که شعائر الهی را بزرگ دارد؛ این بخشی از تقوای قلب است.

مفسران در مصداق این شعائر مطالبی گفته اند:

(۱) برخی گفته اند شعائر قربانی حج است که علامت گزاری دارد.

(۲) برخی عقیده دارند که شعائر تمام مناسک و اعمال حج است.

(۳) برخی می گویند شعائر موضع و جایگاه اعمال و عبادت حج است.

(۴) گروهی دیگر می گویند شعائر به معنای نشانه های دین و طاعت خداوند است.

اطلاق لفظ شعائر معنای چهارم را تایید می کند بنابر این هر چیزی که نشانه دین باشد شعائر است. نتیجه استدلال کاملا روشن است از طرفی خداوند ما را مکلف به بزرگداشت شعائر می کند و آن را لازم بر ما می داند و از طرف روشن است که عزاداری و زیارت حضرت سیدالشهدا (علیه السلام) از بارزترین مصادیق شعائر است چرا که این دو عمل بسیار عظیم، احیاء دین و پایداری آن را تضمین می کند.

فوائد زیارت مزار حضرت سیدالشهداء (علیه السلام)

روایات متعددی در خصوص زیارت امام حسین (علیه السلام) با پای پیاده اشاره می کنیم.

قال أبو عبدالله (علیه السلام): کسی که از منزلش بیرون آید و قصدش زیارت قبر حضرت حسین ابن علی (علیه السلام) باشد، اگر پیاده روی خداوند متعال به هر قدمی که بر می دارد یک حسنه برایش نوشته و یک گناه از او محو می فرماید تا زمانی اعمال زیارت را به پایان برساند که در این هنگام او را از فائزین محسوب می کند تا زمانی که بازگردد، در این وقت که فرشته ای نزد او آمد و می گوید: رسول خدا (صلی الله علیه و آله) سلام رسانده و به تو می فرماید: از ابتدا عمل را شروع کن تمام گناهان گذشته آمرزیده شد.^۴

^۴ تذکره الخواص؛ ص. ۷.

کلام معصومین (علیه السلام) درباره زیارت کربلا

امام صادق فرمود: خدایا رحمت فرست بر آن صورت هایی که آفتاب؛ رنگ آنها را تغییر داده و آن گونه هایی که بر قبر امام حسین (علیه السلام) گذاشته می شود. بخشی از احادیث حضرات معصومین فضیلت و ثواب زیارت امام حسین (علیه السلام) را منتشر می کند.

(۱): معامله خداوند با زائر امام حسین (علیه السلام): امام صادق (علیه السلام) فرمود: وقتی کسی به زیارت امام حسین (علیه السلام) می آید، خداوند با او مناجات می کند و می فرماید: بنده مومن از من درخواست کن تا به تو عطا کنم.

(۲): ثواب هزار فرشته زائر سیدالشهداء (علیه السلام) برای زائر امام حسین (علیه السلام) است: امام صادق (علیه السلام) فرمود خداوند هزار ملک زوار امام حسین (علیه السلام) دارد که پریشان حال و غبار آلود گریه می کنند و مرثیه می خوانند و از این کار خود باز نمی ایستند و ثوابشان برای کسانی است که آن حضرت را زیارت می کنند.

(۳): زائر امام حسین (علیه السلام) همنشین رسول خدا (صلی الله علیه و آله) در بهشت

هر گاه کسی قصد زیارت امام حسین (علیه السلام) نماید و غسل کند. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) به او اند می دهد: ای مهمانان خدا " شما را به همنشین من در بهشت بشارت باد.

رحمتی که امام صادق (علیه السلام) برای زائر جدش از خدا درخواست می کند

امام صادق (علیه السلام) فرمود: خدایا رحمت فرست بر آن صورت هایی که آفتاب، رنگ آن ها تغییر داده و آن گونه هایی که بر قبر امام حسین (علیه السلام) گذاشته می شود.

دنیا فقط برای عاشورا اربعین گرفتند: بنا بر روایت شریف حضرت امام صادق (علیه السلام) دنیا به مدت چهل روز یعنی یک اربعین، برای عاشورا به صورت های گوناگون اقامه عزاداری نمودند که این مهم نیز یکی از دلایل محکم بر انحصار اربعین برای عاشورا است (حضرت امام صادق (علیه السلام) به زاراره فرمودند: ای زاراره، همانا آسمان بر امام حسین (علیه السلام) چهل روز خون گریه کرد و زمین چهل روز با سیاه شدن گریه نمود و خورشید چهل روز با کسوف و سرخ شدن گریست و همانا کوه ها از هم متلاشی و پراکنده شدند و دریاها به تلاطم افتاده و به جوشش در آمدند و شکافته و همچنین فرشتگان چهل روز بر امام حسین (علیه السلام) گریه

کردند. با توجه به این روایت مشخص می شود که اربعین منحصرًا اختصاص به واقعه عاشورا دارد، زیرا هیچ روایت یا نقل تاریخی، وقوع این امر را برای کسی یا حادثه دیگری ذکر نکرده است.^۵

تاریخچه پیاده روی اربعین

زیارت در روز اربعین ریشه تاریخی دارد چرا که جابر بن عبدالله انصاری و عطیه عوفی در سال ۱۲۸۱ قمری با پای پیاده از مدینه حرکت کردند.

به گفته برخی پژوهشگران، راهپیمایی در روز اربعین از زمان امامان شیعه در بین شیعیان رایج بوده است؛ ولی سندی برای آن ارائه نشده است. سید محمد علی قاضی طباطبایی، راهپیمایی اربعین را سنت و رفتار مداوم شیعیان از زمان معصومین دانسته که در زمان بنی امیه و بنی عباس نیز به این حرکت پایند بوده اند. (گفته شده است این سنت فراموش شده را محدث نوری < زاد روز ۱۴ دی خورشیدی تاریخ مرگ: ۸ مهر ۱۲۸۱ خورشیدی احیا کرد. نویسنده کتاب ادب الطف در گزارشی از مراسم اربعین کربلا اجتماع در این مراسم را به اجتماع مسلمانان در مکه تشبیه و به حضور هیئت های عزاداری در آن اشاره کرد که برخی به ترکی، عربی، فارسی و اردو مرثیه می خوانده اند. ادب الطف در سال ۱۳۸۸ق_۱۹۶۷م منتشر شده و نویسنده آن جمعیت راه پیمایی اربعین را بیش از یک میلیون نفر تخمین زده است. با وارد شدن اولین نوع از اتومبیل ها به منطقه، سفر های کاروانی تعطیل شده و مسافرت ها به گونه جدید شکل گرفت. آنگاه پس از مدتی و با مطرح شدن آیت الله سید محمود حسینی شاهرودی به عنوان یکی از اساتید و مدرسان با نفوذ معنوی و قابل توجه حوزه نجف به علت التزام و اصرار وی در پیاده رفتن به کربلا مجدداً مسأله پیاده رفتن به کربلا به عنوان یک سفر مقدس در بین طلاب نجف رایج شد، ضمن اینکه بعضی از ایرانیان نیز در سفر عتبات احیانا آنان را همراهی می نمودند.

اربعین حسینی از دیدگاه اهل سنت

در میان علمای اهل سنت و همچنین مردم به مسأله شهادت حضرت سیدالشهداء (علیه السلام) و اربعین حسینی، یک امر بسیار مهم دینی فرهنگی سیاسی است که برای حفظ دین و گسترش اسلام اصیل باید بزرگ داشته شوند. به عنوان نمونه کلماتی از برخی علمای اهل سنت در ذیل می آوریم:

کتاب اربعین، مؤلف، محمد علی ارزیده، ناشر: انتشارات شفیعی، چاپ اول بهار ۱۳۹۷.^۵

آخوند عبدالباسط نوریزاد^۶ با اشاره به حضور خیل عظم مسلمانان در اجتماع پیاده روی اربعین حسینی گفت: اربعین حسینی فلسفه اسلام و نشانه حقانیت ما مسلمانان شد بوی معطر امام حسین و پیکر بی کفن اوست که در تمام دنیا پراکنده شده و از سر تا سر دنیا زائران پیاده را به سمت خود کشانده بود. در روایات ما آمده است که تمام دین همین محبت و محبت تمام دین ماست که به همین دلیل شعار (حب الحسین یجمعنا) بهترین و با مسمی ترین شعاری بود که می شد برای این ایام انتخاب کرد.

علمای اهل سنت نیز می گفتند: تنها شیعیان محب امام حسن (علیه السلام) و امام حسین (علیه السلام) نیستند؛ بلکه محبت اهل بیت (علیهم السلام) بر همه واجب است و در میان اهل تسنن اسم حسن و حسین به وفور یافت می شود. ولی یک نفر را نمی بینید که اسمش یزید باشد؛ چون از یزیدیت نفرت دارند و اکثریت اهل تسنن بر یزید و بر کسانی که او را یاری کردند؛ لعنت می فرستند (امام حسین با خون خود درس آزادگی به جهانیان داد و هر کس در راه زیارت کشته شود به شهادت می رسد) این عالم اهل سنت با اشاره به خطرات احتمالی برای زائران کربلا تاکید کرد: اگر کسی در راه زیارت کشته شود، به شهادت می رسد و شهادت در این راه افتخار است و این باعث شده که این تجمع عظیم در ۲۰ صفر به وجود بیاید.

ماموستا محمودی با اشاره به اینکه پیاده روی اربعین یک تجمع عبادی و سیاسی است تصریح کرد عبادی بودن آن به این جهت است که زائران به سمت ولی خدا می روند، کسی که محبوب خدا بوده تا در کربلا به مقام و روح این ولی خدا احترام بگذارند و سیاسی بودن آن به این جهت است که این تجمع در برابر کافران و افزاد ضد دین تشکیل می شود و باعث می شود در دل آن ها رعب و وحشت به وجود بیاید. این حرکت صف آرای است در برابر ظالمان؛ تا بدانند مسلمانان آگاه و در میدان هستند و در خواب نیستند. ظالمان، ستمکاران، اشغالگران، و استعمارگران، و در راس آن ها آمریکا، کشور های استعمار غربی، سعودی و آنها که ضد دین هستند و می خواهند و می خواهند که اسلام نتواند سر بلند کند، بدانند که دیگر آن زمان که مسلمانان را مورد ظلم قرار می دهند.

امام جمعه اهل سنت پاریس در پایان با اشاره به برنامه پذیرایی اهل سنت از زائران اربعین حسینی در شهر پاریس استان بو شهر گفت: پذیرایی اهل سنت این شهر پاریس از زائران پیاده روی، نشان از محبت اهل سنت به اهل بیت (علیه السلام) است و هر کس محبت و عشق به اهل بیت (علیه السلام) نداشته باشد؛ مسلمان

^۶ امام جمعه اهل سنت گنبد کاووس

نیست و این محبت به گونه های مختلف انجام می شود؛ که بهترین آن این است که با عمل صالح و خوب و مطابق با سیره آنها محبت خود را نشان داد.^۷

تحریم عزاداری

لیکن برخی از عالمان اهل سنت سوگواری و گریه بر اموات را تحریم کرده و با آن مخالفت کرده اند مستند آنها سخنی است که عمر از پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) نقل کرده است که (ان المیت لیعذب بیکاء اهله علیه) به گفته سعید بن مسیب عایشه به هنگام فوت پدرش ابوبکر مجلس سوگواری برپا نمود چون خبر آن به عمر رسید وی دستور داد تا از آن جلوگیری کنند. اما عایشه از دستور او سر پیچی کرد، عمر هشام بن ولید را مامور ساخت تا نزد عایشه رفته و با زور شلاق از نوحه و گریه عزاداران جلوگیری نماید زنان چون از ماموریت هشام آگاه شدند آنگاه عمر این سخن را خطاب به آنان گفت: ((ترون ان یعذب ابوبکر بیکاین ان المیت یعذب بیکاء اهله علیه)) می خواهید با گریه خود ابوبکر را عذاب کنید همانا مرده با گریه نزدیکان خویش عذاب میشود....

در نقد این استدلال نکات ذیل گفتنی است:

این حدیث از عمر است نه از پیامبر (صلی الله علیه و آله) .

نووی شارح صحیح مسلم می گوید .

روایت فوق از نظر عایشه پذیرفته نشده او به روایان آن نسبت فراموشی و اشتباه می دهد زیرا خلیفه دوم و پسرش عبدالله این روایت را به صورت صحیح از پیامبر (صلی الله علیه و آله) نگرفتند چنانکه ابن عباس می گوید: این روایات سخن خلیفه است نه سخن پیامبر (صلی الله علیه و آله) ..

بر فرض آنکه حدیث از پیامبر (صلی الله علیه و آله) نقل شده باشد براساس معیاری که ود حضرت داده است پذیرفتنی نیست. چون روایتی پذیرفتنی است که با قرآن در تعارض نباشد؛ این روایت با قرآن در تعارض است؛ چون قرآن می فرماید (ولاترز وازره و زر اخری) هیچ گناهکاری بار گناه دیگری را بر دوش نمی کشد... در عذاب افتادن میت به وسیله گریه شخص دیگر چه معنایی جز کشیدن بار گناه دیگری دارد؟

^۷خبرگزاری دانشجو: ۱۳۹۸ مهر ۲۹

اگر در زندگی سلوک حسینی و زندگی اربعینی داشته باشیم. می توانیم از ظلم و تحیر، سرگردانی و کج راهه ها نجات پیدا کنیم و به آگاهی دست یابیم. زندگی امام حسین (علیه السلام) در خدمت به محرومان و خدمت به مردم و مقابله با ظلم و ظالمان سپری شد و زیارت اربعین بازتابی از سبک زندگی معصومین (علیه السلام) به ویژه امام حسین (علیه السلام) و بازنمای اهداف واقعه کربلاست.^۹

اهمیت و آثار زیارت امام حسین با پای پیاده

در خصوص فضیلت زیارت امام حسین (علیه السلام) با پای پیاده، روایات قابل توجهی از معصومین هدی (علیه السلام) صادر شده است که در آنها، ضمن سفارش و تاکید به انجام این امر، آثار و ثمرات چشمگیری نیز برای آن ذکر شده است. به همین جهت، راهپیمایی ده ها میلیونی عاشقان امام حسین (علیه السلام) در روز اربعین، چشم جهانیان را از هر مذهب و کشوری به کربلا معطوف داشته و جلوه داشته و جلوه شکوهمندی از عزت و عظمت عاشورا را در عالم نمایان ساخته است. در ادامه به گوشه ای زیارت متعدد در این زمینه اشاره می شود.^{۱۰}

اربعین، غدیر و عاشورا

حضرت رسول اکرم (علیه السلام) در حجتہ الوداع، بر اساس آیه تبلیغ (آیه ۶۷ سوره مایده) از جانب خداوند ماموریت ویژه یافت که ولایت حضرت علی (علیه السلام) را ابلاغ فرماید: (ای پیامبر ابلاغ کن آنچه را که پروردگارت بر تو نازل کرده است، همانا خداوند گروه کافران را هدایت نمی کند)

حضرت رسول اکرم (علیه السلام) این امر الهی را در مکانی به نام غدیر خم، در حضور حدود یک صد هزار حاجی، به طور کامل و بسیار روشن انجام دادند و حضرت علی (علیه السلام) را به عنوان امام، ولی خلیفه و جانشین خود معرفی فرمودند و بعد از آن، از حاضرین، اعم از مرد و زن برای حضرت علی (علیه السلام) بیعت گرفتند. در اثر این امر آیه (اکمال دین) نازل شد؛ (امر از دین شما را برای شما کامل کردم و نعمت خود را بر شما تمام نمودم و اسلام را برای شما به عنوان دین پسندیدم).

کتاب اربعین، مؤلف، محمد علی ارزیده، ناشر: انتشارات شفیعی، چاپ اول بهار ۱۳۹۷.

کتاب اربعین، مؤلف، محمد علی ارزیده، ناشر: انتشارات شفیعی، چاپ اول بهار ۱۳۹۷.

اربعین برای عاشورا، همچون غدیر است برای اسلام. همچنان که اسلام را کامل کرده و نعمت الهی را، به واسطه اسلام ولایت، به اتمام رسانده است. اربعین نیز، به جهت این که عدد کمال است، عاشورا را کامل کرده و مراحل خاص آن را تمام نموده است.

بنابر روایات حضرت پیامبر(علیه السلام) در مدینه و قبل از هجرت امام حسین به مکه، در یک مکاشفه منامیه به امام حسین(علیه السلام) این چنین فرمان دادند: (ای حسین به طرف (عراق) خارج شو، پس همانا خداوند اراده فرموده است که تو را کشته بیند..... و زنان و اهل بیت(علیه السلام) تو را اسیر بنگرد).

بر اساس این حدیث شریف، مشیت و اراده خداوند شامل دو مرحله است:

مرحله اول: شهادت امام حسین در عاشورا.

مرحله دوم: اسارت حضرت زینب و اهل بیت(علیه السلام) امام حسین(علیه السلام) تا اربعین: لذا عاشورا تحقق و اتمام مرحله اول مشیت خداوند و اربعین، اتمام و اکمال مرحله دوم آن بوده است. و هر کدام بدون دیگری باعث نقص در اجرای مشیت الهی می شوند و هر دو با هم آن را کامل می کنند، بنابر این است که اربعین، حکم غدیر را برای عاشورا دارد.^{۱۱}

تفاوت های زیارت حضرت زینب(سلام الله علیها) با زیارت جابر بن عبدالله انصاری

(۱): جابر از عاشورا به کربلا و شاهد حوادث آن نبود، ولی حضرت زینب شاهد عشورایی اربعین بود که به زیارت آمد.

(۲): جابر سالم و بدون هیچ گونه زخم و درد و مصیبتی به کربلا آمد، ولی حضرت زینب تازیانه خورده نا سزا شنیده، داغ دیده و به ویژه از شام آمده

(۳): جابر از وطن آمده و به وطن بازگشت، ولی حضرت زینب از اسارت و شام آمد.

(۴): جابر به همراه عطیه آمد تا او را در زیارت کمک کند، ولی حضرت زینب(سلام الله علیها) با یک عده بیوه زن بی برادر، یتیم، تازیانه خورده، مصیبت دیده و.... آمد؛ تا آنان را در زیارت کمک رساند.

(۵): جابر آمد تا تسلی بدهد، ولی حضرت زینب آمد تا از امام حسین(علیه السلام) تسلی بگیرد.

کتاب اربعین ص ۸۳، مؤلف، محمد علی ارزیده، ناشر: انتشارات تشفیعی، چاپ اول بهار ۱۳۹۷.^{۱۱}

(۶): جابر عارفانه آمد و آداب زیارت مانند غسل و ... را جلوه داد؛ ولی حضرت زینب(علیه السلام)عاشقانه آمد تا آشکار سازد که زیارت عشق را طریقی دیگر است.

(۷): جابر آمد و از کربلا بهره گرفت و آثار کربلا را با خود برد، ولی حضرت زینب(س)آمد تا همه چیز خود را در کربلا بگذارد.

(۸): جابر آمد تا از کربلا عاشورا را منتشر کرده بود، آمد تا آن را به امام حسین(علیه السلام)برساند.

(۹): جابر آمد تا اربعین را از اربعین آغاز کند، ولی حضرت زینب(سلام الله علیها) آمد تا اربعین را، که از عاشورا آغاز شده بود، به پایان برساند.

(۱۰): جابر آمدن خود پیام حضرت پیامبر(صل الله علیه و آله) و اهل بیت(علیه السلام)را در اربعین جلوه داد، ولی حضرت زینب(سلام الله علیها) آمد تا پیامی را که از عاشورا، از سوی امام حسین(علیه السلام)بر عهده داشت، اعلام نماید.^{۱۲}

هجرت عاشورایی و اربعینی حضرت زینب کبری(سلام الله علیها)

همچنان که در فصول گذشته بیان شد، حضرت زینب کبری(سلام الله علیها) بنابر مسولیت الهی حضرت امام حسین(علیه السلام)با کاروان حسینی همراه شدند و این همراهی حضرت زینب(علیه السلام)دارای دو مرحله بوده است. مرحله اول: این است که هجرت عاشورایی از مدینه تا کربلا؛ که این هجرت را بنابر تطابق با هجرت عرفانی می توان هجرت کبری دانست. و دو مین مرحله این است که هجرت اربعینی از کربلا تا کربلا؛ این هجرت را که در کسورت اسارت تحقق یافته است، بر اساس نگاه عارفانه به هجرت عظمی دانست. این دو مرحله هجرت عرفانی حضرت زینب(سلام الله علیها) یعنی هجرت عاشورایی به عنوان هجرت کبری و هجرت اربعینی به عنوان هجرت عظمی؛ با هم تفاوت هایی دارند، زیرا هجرت عاشورایی حضرت زینب(سلام الله علیها) بنابر انتخاب آگاهانه، خلوص، صدق، وفا و جامع نگری و نیز بر اساس هدفی مشترک با حضرت امام حسین(علیه السلام)از مدینه تا عاشورا بوده است و آن حضرت در تمام لحظات این مرحله، با اطاعت و تسلیم محض در برابر اراده و مشیت حق، سلوک حسینی را به طور کامل طی کردند. ولی در حضرت اربعینی،

۱۲: کتاب اربعین، مؤلف: محمد علی ارزیده؛ ص: ۱۳۹، انتشارات شفیعی، تهران، ۱۳۹۷، چاپ اول.

حضرت زینب(سلام الله علیها) بدون همراهی ظاهری با حضرت امام حسین(علیه السلام) مسیر کربلا تا اربعین را طی کردند. و در این مرحله از هجرت عرفانی اصول عاشورایی را در عالم جلوه داده و ابدایت بخشیدند. با طی این مراحل، اراده و مشیت عاشورایی خداوند» به طور کامل در عالم محقق شده است. تحقق اراده و مشیت عاشورایی خداوند.

هجرت عاشورایی امام حسین(علیه السلام) هجرت اربعینی زینب کبری(سلام الله علیها)

زیارت اربعین بدعت یا سنت؟

محمد حسین رجبی دوانی، تاریخ نگار معاصر در پاسخ به سوالی در مورد بدعت یا سنت بودن زیارت اربعین ضمن اشاره به نقل زیارت اربعین توسط امام صادق (علیه السلام) و نیز حدیثی از امام حسن عسکری(علیه السلام) که فرمود: زیارت اربعین یکی از علائم مومن است همین نقل ها را حاکی از اصالت و ریشه دار بودن زیارت اربعین در سنت معرفی کرد.

زیارت اربعین به واسطه فعل معصوم(علیه السلام) و تالی تلو معصوم اهمیت پیدا کرده است یعنی امام سجاد(علیه السلام) و حضرت زینب(س) کربلا را زیارت کرده اند و به اعتبار آن دو بزرگوار اربعین موضوعیت پیدا می کند.

امام صادق(علیه السلام) زیارت اربعین را می فرماید و گرنه جابر بن عبدالله انصاری هر چند صحابی بزرگواری است زیارت کردن او نمی تواند تبدیل به یکی از شعائر بزرگ شیعه شود و امام معصوم در ارتباط با سنت جابر بخواهد زیارتنامه ای را بیان بفرماید.

نکته ای که این قضیه را تایید می کند نقل ابوریحان بیرونی است که در قرن چهارم بوده است. ابوریحان بیرونی قید می کند که در اربعین سر مطهر امام حسین(علیه السلام) به پیکر مقدس ملحق شده است. بنده بر این باور هستم که باید عظمت و اهمیت، در زیارت اهلیت(علیه السلام) و ملحق شرافت تن، بدن و انسان به سر اوست و سر اوست و سر مقدس در این روز به پیکر مقدس بازگشته است و اهمیت پیدا کرده است.

در ارتباط با پیاده روی اربعین نیز با تقسیم بندی شعائر مذهبی به شعائری که مستقیماً در مورد آنها روایت وجود دارد و نیز شعائری که در عصر غیبت توسط شیعیان اجرا شده و مورد تایید علما قرار گرفته است هر دو دسته مورد تایید دین است، که از جمله آنها سنت هایی همچون سینه زنی و دسته گردانی در عزاداری بر سیدالشهدا(علیه السلام) است و به همین دلیل یک از این اعمال از جمله پیاده روی اربعین بدعت محسوب نمی

شود. به ویژه این که از یک سو در جوامع روایی بر زیارت امام حسین (علیه السلام) در حالات و شرایط مختلف تاکید شده است و از سوی دیگر اصل در زیارت امام حسین (علیه السلام) به صورت پیاده روی بوده است، چنانکه مرحوم قاضی طباطبایی در کتاب ارزشمند اربعین به این مسأله اشاره کرده و استناداتی در این زمینه مطرح می کند که بر اساس آنها می توان دریافت این سیره علمای بزرگ بوده است که در روز اربعین با پای پیاده به زیارت امام حسین (علیه السلام) مشرف می شدند^{۱۳}

نتیجه گیری

به نظر می رسد روز اربعین روزی است که اهل بیت (علیه السلام) امام حسین (علیه السلام) از شام به قصد مدینه حرکت کرده اند. و همین روز بود که جابر بن عبدالله انصاری و اسیران کربلا و خواهر امام حسین (علیه السلام) به زیارت قبر امام حسین آمد و زیارت قبر شهیدان کربلا کرد. این مقاله شباهت درباره زیارت را پاسخ داد و در اثبات مشروعیت و مطلوبیت زیارت اربعین و پیاده روی در آن به کلام الهی و سیره و سنت معصومین (علیهم السلام) تمسک جست. برای تایید مطلب، سخنانی از علمای اهل سنت و سیره عملی صحابه معصومین (علیهم السلام) آورده شد.

منابع

۱. کتاب اربعین؛ قبله گاه اهل یقین (نویسنده) محمد علی ارزیده (صفحه ۵۷)
۲. سوره شوری؛ آیت ۲۳؛ بحار الانوار، ج ۴۴ ص ۲۸۷؛ باب ثواب البكاء علی مصیبتہ الحسین(علیه السلام) بحار الانوار
۳. مراجعه کنید به کتاب سیرتنا و سنتنا سیرته نبینا(صل الله علیه و آله)
۴. سوره حج؛ آیت ۳۲
۵. صحیح بخاری، ج ۱ ص ۲۲۳؛ صحیح مسلم؛ ج ۳ ص ۴۴ جامع الاصول؛ ج ۱۱ ص ۹۹.
۶. کلینی؛ محمد بن یعقوب، الکافی؛ تهران؛ دارالکتاب الاسلامیه؛ ۱۳۶۳ش؛ ج ۵، ص ۱۱
۷. ویب سایت www.arbaeen hussain.com
۸. ویب سایت، www.qoul masoom.com